Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն

«Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման ապահովում» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դպրոց՝ Վեդի քաղաքի Խ. Սողոմոնյանի անվան հ. 2 հիմնական դպրոց
Թեմա՝ Նախադպրոցականի պատրաստվածությունը դպրոցին

Վերապատրաստող, մենթոր՝ Հասմիկ Չարխչյան
Ուսուցիչ՝ Նարե Բաղիրյան

Երևան 2023

´áí³Ý¹³ÏáõÃÛáõÝ

Ներածություն..... 3

ԳԼՈՒԽ 1. Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հոգեկան զարգացման առանձնահատկությունները

1.1.Նախադպրոցական տարիքի ընդհանուր բնութագիրը և «ես-կոնցեպցիան»…….. 4

1.2.Նախադպրոցական տարիքում խաղի նշանակությունն դերը……..…….. 5

ԳԼՈՒԽ 2. Երեխայի դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության բովանդակությունը և նշանակությունը

2.1. Հասկացություն դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության մասին..... 6

2.2 Ընտանիքի դերը երեխաների դպրոցական ուսուցման նախապատրաստման գործում.....11

Ցուցումներ ծնողներին ……..…… 15

º½ñ³Ï³óáõÃÛáõÝ.....17

Գրականության ցանկ.....19

ԱՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Երեխայի դպրոցական ուսուցման նախապատրաստության հիմնախնդիրը միշտ էլ եղել է արդիական, ինչպես հոգեբանական գիտությունների, այնպես էլ կրթական հաստատությունների, դաստիարակների, ուսուցիչների համար: Դա միանգամայն հասկանալի է, քանի որ դںáó ÁÝ¹áõÝí»ÉÁ »ñ»Ë³ÛÇ ÏÛ³Ýùáõù µ»ÏáõÙÝ³ÛÇÝ å³Ñ ¿, ³ÝóáõÙ ÏÛ³ÝùÇ Ýáñ Ï»Ýë³Ó¨Ç ¨ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ: àõëáõÙÝ áõ áõëáõÙÝ³éáõÃÛáõÝÁ, ¹åñáó³Ï³ÝÇ Ñ³Ù³ñ Ýáñ Ï³ñ·³íÇ×³Ï ¿ ³å³ÑáíáõÙ, ¹³éÝáõÙ ¿ å³ñï³¹Çñ, Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ýß³Ý³ÏáõÃÛáõÝ áõÝ»óáÕ ·áñÍáõնեáõÃÛáõÝ, áñÇ Ñ³Ù³ñ »ñ»Ë³Ý å³ï³ëË³Ý³ïíáõÃÛáõÝ ¿ ÏñáõÙ ÁÝï³ÝÇùÇ, áõëáõóÇãÝ»ñÇ ¨ ¹åñáóÇ ³éç¨:

àõëáõÙÝ³ëÇñ»Éáí **§¹åñáó³Ï³Ý å³ïñ³ëïí³ÍáõÃÛáõÝ¦** Ñ³ëÏ³óáõÃÛ³Ý ¿áõÃÛáõÝÝ áõ Ýß³Ý³ÏáõÃÛáõÝÁ` ¸. ´. ¾ÉÏáÝÇÝÁ ·ïÝáõÙ ¿, áñ »ñ»Ë³ÛÇ å³ïñ³ëïí³ÍáõÃÛáõÝÁ ¹åñáó³Ï³Ý áõëáõóÙ³ÝÁ »ÝÃ³¹ñáõÙ ¿ **§ëáóÇ³É³Ï³Ý Ï³ÝáÝ»ñÇ ßñç³¹³ñÓ¦,** áñÝ ¿É Çñ»ÝÇó Ý»ñÏ³Û³óÝáõÙ ¿ Ù»Í³Ñ³ë³ÏÇ ¨ »ñ»Ë³ÛÇ ÙÇç¨ Ó¨³íáñíáÕ Ýáñ ëáóÇ³É³Ï³Ý Ñ³ñ³µ»ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ áÕç Ñ³Ù³Ï³ñ·Á:

î³ñµ»ñáõÙ »Ýù »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¹åñáó³Ï³Ý áõëáõóÙ³Ý ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ¨ Ñ³ïáõÏ å³ïñ³ëïí³ÍáõÃÛáõÝ Ñ³ëÏ³óáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ãÝ³Û³Í ³Ûë ·áñÍÁÝÃ³óÇ »ñÏáõ ÏáÕÙ»ñÝ ¿É Ñ³Ý¹»ë »Ý ·³ÉÇë áñå»ë Ù»Ï ³ÙµáÕçáõÃÛáõÝ:

Æñ³Ï³Ý³óÝ»Éáí ¹åñáó³Ï³Ý áõëáõóÙ³Ý Ñ³ïáõÏ å³ïñ³ëïí³ÍáõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÁ` ÑÇÙÝ³Ï³ÝáõÙ ·ñ³×³Ý³ãáõÃÛ³Ý áõëáõóáõÙÁ, Ù³ÝÏ³å³ñï»½áõÙ ³Ýó »Ý Ï³óíáõÙ ¹Ç¹³ÏïÇÏ Ë³Õ»ñ ¨ í³ñÅáõÃÛáõÝÝ»ñ, áñáÝó ÁÝÃ³óùáõÙ »ñ»Ë³Ý ëáíáñáõÙ ¿ ³é³ÝÓÝ³óÝ»É µ³é»ñáõÙ ³éÏ³ ÑÝãÛáõÝÝ»ñÁ, µ³éÁ µ³Å³ÝáõÙ ¿ í³ÝÏ»ñÇ, Ý³Ë³¹³ëáõÃÛáõÝÁ µ³Å³ÝáõÙ ¿ µ³é»ñÇ ¨ áñáß³ÏÇ Ãíáí µ³é»ñÇó ÇÝùÝáõñáõÛÝ Ï³½ÙáõÙ ¿ Ý³Ë³¹³ëáõÃÛáõÝÝ»ñ:

ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¹åñáó³Ï³Ý áõëáõóÙ³Ý Ñ³ïáõÏ å³ïñ³ëïí³ÍáõÃÛ³Ý ¹»ñÝ ³ÝÏ³ëÏ³Í Ù»Í ¿, ë³Ï³ÛÝ ³ÛÝ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï Ï³ñáÕ ¿ Çñ³Ï³Ý³óí»É ÙÇ³ÛÝ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ å³ïñ³ëïí³ÍáõÃÛ³Ý Ñ»ï ÙÇ³ëÇÝ:

Հետազոտության նպատակը: Պարզել, թե որքանով են նախադպրոցական տարիքի երեխաները (5-6 տարեկան) պատրաստ դպրոցական ուսուցման գործընթացին, և գտնել քաղաքի և մարզի երեխաների պատրաստվածության մակարդակների տարբերությունները:

Հետազոտության խնդիրները: Տվյալ նպատակի իրականացման համար մեր կողմից առաջադրվեցին հետևյալ խնդիրները.

- Հասկանալ երեխայի դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության բովանդակությունը և նշանակությունը:
- Ուսումնասիրել ընտանիքի դերը երեխայի դպրոցական ուսուցման նախապատրաստման գործում:
- Փորձարարական հետազոտության միջոցով գնահատել երեխայի պատրաստվածությունը դպրոցին:

Վարկած: Ենթադրվում է, որ մայրաքաղաքի երեխաների՝ դպրոցին պատրաստվածության աստիճանը բարձր է, քան մարզի երեխաներինը:

Հետազոտության օբյեկտը: Ուսումնասիրման օբյեկտ են հանդիսանում 5-6 տարեկան 60 երեխաները՝ մայրաքաղաքից և մարզից:

Հետազոտության առարկան: Հետազոտության առարկան նախադպրոցական տարիքի նորագոյացություններն են և դպրոցին պատրաստվածության հարցերը:

Գլուխ 1. Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հոգեկան զարգացման առանձնահատկությունները

1.1.Նախադպրոցական տարիքի ընդհանուր բնութագիրը և «ես-կոնցեպցիան»

Նախադպրոցական տարիքում շարունակվում է երեխայի օրգանիզմի արագ հասունացումը: Ընդհանուր աճի հետ զուգընթաց տեղի է ունենում հյուսվածքների, օրգանների անատոմիական ձևավորումն ու ֆունկցիոնալ զարգացումը: Կարևոր նշանակություն ունեն կմախքի ոսկրացումը, մկանների զանգվածի մեծացումը, շնչառության և արյան շրջանառության օրգանների զարգացումը: Ուղեղի կշիռը ավելանում է 1110-1350 գրամ [18, էջ 59]:

Նախադպրոցական տարիքը բնութագրվում է երեխայի զարգացման սոցիալական նոր իրադրության առաջացմամբ: Նախադպրոցական տարիքի էական առանձնահատկություններից մեկը տարեկիցների հետ որոշակի փոխհարաբերությունների հաստատումն է: Այլ մարդկանց նկատմամբ երեխայի սեփական ներքին դիրքորոշումը

բնութագրվում է սեփական «ես»-ի և մեծերի կյանքի, փոխհարաբերությունների նկատմամբ ցուցաբերվող հսկայական հետաքրքրությամբ:
Նախադպրոցական տարիքին բնորոշ է չկանխամտածված ուշադրությունը, հիշողությունը, խոսքի զարգացումը, հարուստ երևակայությունը և այլն: Նախադպրոցական տարիքի երեխայի մոտ սկսվում է աստիճանաբար ձևավորվել բարձր զգայունակությունը էքզիստենցիալ ապրումների նկատմամբ, «Ես-կոնցեպցիայի» սահմանների նշանակումը:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաները, 3.5-ից 4 տարեկան հասակում սկսում են տարբերակել իրենց արտաքինը կամ ֆիզիկական ես-ը, այսինքն մարմինը,որ տեսնում են այլ մարդիկ և շրջապատողներից թաքնված ներքին ես-ը
[19, էջ 181] :

«Ես-կոնցեպցիա»-յի կարևոր ենթակառույցներից է իդեալական ես-ը, որը, ըստ երևույթին, նույնպես սկսում է ձևավորվել մոտավորապես 3,5-5 տարեկանում: Այս տարիքում իդեալական ես-ը, թերևս ծնողական կերպարի վրա է հիմնվում («Մեծանամ պապայիս նման եմ դառնալու »): Մոտավորապես 4 տարեկանում բարոյականության ձևավորումը նույնպես վկայում է իդեալական ես-ի ձևավորման մասին: Երեխան այս շրջանում անորոշության մեջ է ոչ միայն սեփական ես-ի, այլև տարիքային հիմնախնդրի լուծման հարցում, այսինքն այն բանում, թե ինչպես պետք է լինել, դառնալ լիարժեք մարդ: Այդ հարցում երեխան փորձում է կողմնորոշվել՝ «հետազոտելով» և նմանակելով այն ինչ անում են «լիարժեք մարդիկ»՝ մեծերը: Ընդ որում, նմանակումը, սովորաբար, վերաբերում է մեծերի վարքի զուտ արտաքին կողմին և դրա հետևանքով հաճախ ոչ ադեկվատ, ծիծաղելի է թվում: Մեծերին նմանակելու, մեծ դառնալու երեխայի այս բուռն ձգտումը մեծերի կողմից հաջողությամբ օգտագործվում է դաստիարակչական նպատակներով, ասենք՝ երեխայի արցունքները զսպելու համար «մեծերը լաց չեն լինում» պնդումը «հզոր փաստարկ է» [19, էջ 181] :

1.2. Նախադպրոցական տարիքում խաղի դերն ու նշանակությունը

Նախադպրոցական տարիքում գործունեության առաջատար տեսակը խաղն է: Խաղը երեխայի հոգեկանում որակական փոփոխություններ է առաջացնում: Մեծերի հետ համատեղ կյանքով ապրելու երեխաների ձգտումը միայն համատեղ աշխատանք կատարելու հիման վրա բավարարվել չի կարող: Այդ պահանջմունքները երեխաները սկսում են բավարարել խաղի ընթացքում, որտեղ նրանք վերարտադրում են ոչ միայն աշխատանքը, այլև հասարակական հարաբերությունները, իրենց վրա են վերցնում մեծահասակների հատուկ դերեր:

Այսպիսով, հասարակության մեջ իրենց յուրահատուկ տեղը ունենալու հետևանքով երեխաները դերային խաղեր են խաղում, որոնք մեծահասակների կյանքին հաղորդակից

լինելու յուրահատուկ ձևեր են: Խաղի ընթացքում երեխայի առջև առաջին անգամ հառնում են մարդկանց միջև գոյություն ունեցող օբյեկտիվ հարաբերությունները: Նա սկսում է հասկանալ, որ գործունեության պրոցեսին մասնակցելը մարդուց պահանջում է կատարել որոշ պարտավորություններ և նրան որոշ իրավունքներ է տալիս:

Նախադպրոցական տարիքում խաղային գործունեությունը նպաստում է՝

- Կամածին հիշողության և կամածին ուշադրության զարգացմանը
- Խոսքի զարգացմանը, մտքի զարգացմանը
- Վարքի սոցիալական ձևերի մոդելավորմանը և ամրապնդմանը

Գլուխ 2. Երեխայի դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության բովանդակությունը և նշանակությունը

2.1. Հասկացություն դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության մասին

Երեխաներին դպրոցական ուսուցմանը նախապատրաստելը բարդ և բազմատարր խնդիր է, որն իր մեջ ներառում է երեխայի կյանքի և ընդհանուր զարգացվածության գրեթե բոլոր ոլորտները: Այն իրենից ներկայացնում է երեխայի հոգեկանի զարգացման բնութագիրը և ուսումնական գործունեության ձևավորման և նոր սոցիալական միջավայր մտնելու համար անհրաժեշտ հոգեբանական որակները:

Տարբերում ենք երեխայի դպրոցական ուսուցման **ընդհանուր և հատուկ** պատրաստվածություն հասկացությունները, չնայած այս գործընթացի երկու կողմերն էլ հանդես են գալիս որպես մեկ ամբողջություն:

Հատուկ պատրաստվածության տակ ենթադրվում է երեխայի մոտ ուսումնական առարկաներից (մայրենի լեզու, մաթեմատիկա և այլն) անհրաժեշտ գիտելիքների, պատկերացումների և ունակությունների առկայությունը: Այս առումով առանձնահատուկ նշանակություն է ձեռք բերում նախադպրոցական հաստատություններում իրականացվող աշխատանքների և տարրական դասարանների ծրագրի փոխկապվածությունն ու փոխհամաձայնեցումը: Սրա հետ մեկտեղ հարկ է հաշվի առնել նախադպրոցականների զարգացման և ուսուցման առանձնահատկությունները՝ հենվելով մանկապարտեզում իրականացվող կրթադաստիարակչական աշխատանքի բովանդակության վրա:

Իրականացնելով դպրոցական ուսուցման հատուկ պատրաստվածության խնդիրը՝ հիմնականում գրաճանաչության ուսուցումը, մանկապարտեզներում անց են կացվում դիդակտիկ խաղեր և վարժություններ, որոնց ընթացքում երեխան սովորում է առանձնացնել բառերում առկա հնչյունները, բառը բաժանում է վանկերի,

նախադասությունը բաժանում է բառերի և որոշակի թվով բառերից ինքնուրույն կազմում է նախադասություններ: Նմանատիպ բարդ մտավոր գործողություններ երեխաները պետք է կարողանան կատարել նաև թվերի հետ՝ հաշվել, թվեր կազմել, մտածել և լուծել առաջադրանքներն ու օրինակները:

Երեխաների դպրոցական ուսուցման հատուկ պատրաստվածության դերն անկասկած մեծ է, սակայն այն արդյունավետ կարող է իրականացվել միայն ընդհանուր պատրաստվածության հետ միասին:

Ընդհանուր պատրաստվածություն հասկացությունն իր մեջ ներառում է երեխայի դպրոցական պատրաստության առավել լայն բնագավառներ և բնորոշվում է նրա *ֆիզիկական և հոգեբանական* զարգացվածության մակարդակով [7, էջ 22]:

Նախադպրոցական մանկության բոլոր փուլերում երեխայի ֆիզիկական դաստիարակությանը մեծ ուշադրություն է հատկացվում: Լավ առողջական վիճակը, դիմացկունությունը և անբարենպաստ ազդեցությունների նկատմամբ օրգանիզմի բարձր դիմադրողականությունը, երեխաների դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության անհրաժեշտ պայմաններ են հանդիսանում: Ոչ պակաս կարևոր նշանակություն ունեն նաև մարդաբանական տվյալները (հասակը, կշիռը, կրծքավանդակի ծավալը), մոտորիկայի զարգացվածության համապատասխան մակարդակը, հստակ և նուրբ շարժումներ կատարելու ձեռքի ունակությունը, որն անհրաժեշտ է գրելու տեխնիկան յուրացնելու համար: Բավարար չափով պետք է զարգացած լինեն նաև երեխայի կուլտուր-հիգիենիկ ունակությունները:

Դպրոց ընդունվելիս երեխաներն անպայմանորեն հարցազրույց կամ թեստավորում են անցնում: Մանկավարժները ստուգում են նրանց գիտելիքները, հմտությունները՝ այդ թվում նաև կարդալու և գրելու ունակությունը:

Հոգեբանի խնդիրը միանգամայն այլ է. նա բացահայտում է երեխայի դպրոցական ուսուցման հոգեբանական պատրաստվածությունը, որը դպրոցի ընդհանուր պատրաստվածության կարևորագույն բաղադրամասն է կազմում:

Դպրոցական ուսուցմանը հոգեբանորեն պատրաստ լինելու հարցն ունի կարևոր գործնական նշանակություն. այն նպատակ ունի կանխարգելել դպրոցական պայմաններին երեխայի ապահարմարվելու հնարավորությունը: Մասնագետներն առաջարկում են երեխայի դպրոցական ուսուցմանը հոգեբանորեն պատրաստ լինելու տեսական հիմնավորում և այդ մակարդակը որոշելու համար հատուկ մշակված մեթոդիկաներ և թեստեր:

Դպրոցական ուսուցմանը հոգեբանորեն պատրաստ լինելու հիմնավորումը հասակակիցների խմբում դպրոցական ծրագրերի յուրացման համար երեխայի հոգեկան զարգացման անհրաժեշտ և բավարար մակարդակի առկայությունն է:

Դ. Էլկոնինի կողմից ձևակերպվում են դպրոցական ուսուցմանը հոգեբանորեն պատրաստ լինելու հետևյալ չորս պահանջները.

- Իր վարքը գիտակցաբար կանոնների ենթարկելու կարողություն
- Առաջարկված պահանջների համակարգում կողմնորոշվելու կարողության առկայություն
- Խոսողին ուշադիր լսելու և բանավոր առաջադրանքը ճիշտ կատարելու կարողություն
- Պահանջվող առաջադրանքն ըստ տեսողական ընկալման նմուշի կատարելու կարողություն:

Դպրոցի **հոգեբանական պատրաստվածությունը** բարդ գոյացություն է, որը ենթադրում է դրդապատճառային, ինտելեկտուալ ոլորտների, ինչպես նաև կամայնության զարգացման բավականին բարձր մակարդակ: Սովորաբար առանձնացնում են հոգեբանական պատրաստվածության հետևյալ 2 հիմնական կողմերը՝ **անձնային** (դրդապատճառային) և **ինտելեկտուալ**: Վերջիններս անհրաժեշտ են ինչպես երեխայի ուսումնական գործունեության արդյունավետության, այնպես էլ նոր պայմաններին և փոխհարաբերությունների նոր համակարգին հարմարվելու համար [7, էջ 26]:

Դպրոցական ուսուցման **անձնային պատրաստվածություն .**
Ոչ միայն հոգեբաններին, մանկավարժներին այլև ծնողներին էլ քաջ հայտնի է, թե որքան դժվար է երեխային ինչ-որ բան սովորեցնել, եթե նա ինքը դա չի ցանկանում: Դպրոցում հաջողությամբ սովորելու համար երեխան, ամենից առաջ, պետք է ձգտի դեպի նոր դպրոցական կյանքը, հետաքրքրություն ցուցաբերի «լուրջ» պարապմունքների և «պատասխանատու առաջադրանքների» նկատմամբ: Երեխայի մոտ նման ցանկության առաջացմանը կարող է նպաստել մեծահասակների կողմից ուսուցման՝ որպես կարևոր բովանդակային գործունեության արժևորումը:

Դպրոց ընդունվող երեխայի համար բացի ընդհանրապես ուսման նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքից, կարևորվում է նաև վերաբերմունքը ուսուցչի, հասակակիցների և ինքն իր նկատմամբ: Նախադպրոցական տարիքի վերջում պետք է ձևավորվի երեխա-մեծահասակ հաղորդակցման ներիրադրային անձնային ձևը (ըստ *Մ. Ի. Լիսինայի*): Մեծահասակը երեխայի համար դառնում է անվիճելի հեղինակություն, որին երեխան ձգտում է ընդօրինակել: Նման հեղինակային մեծահասակի պահանջները կատարվում են, նրա նկատողություններից երեխան չի վիրավորվում, ընդհակառակը, ձգտում է ուղղել իր սխալները և վերանայել սխալ կատարված աշխատանքը:

Ուսուցման դաս-դասարանային համակարգը ենթադրում է ոչ միայն երեխա-ուսուցիչ յուրահատուկ հարաբերություններ, այլև առանձնահատուկ հարաբերություններ այլ երեխաների հետ: Իր էությամբ ուսումնական գործունեությունը կոլեկտիվ գործունեություն է: Երեխան պետք է կարողանա յուրացնել շփման պաշտոնական ձևը, հաջողությամբ փոխհարաբերություններ հաստատել ընկերների հետ՝ համատեղ կատարելով ուսումնական գործողությունները:

Դպրոցական ուսուցման անձնային պատրաստվածությունն իր մեջ ներառում է նաև որոշակի վերաբերմունք իր նկատմամբ: Արդյունավետ ուսումնական գործունեությունը

ենթադրում է երեխայի կողմից համարժեք վերաբերմունք իր ընդունակությունների, աշխատանքի արդյունքների, վարքի նկատմամբ, ինչն էլ վկայում է ինքնագիտակցության զարգացման բավարար մակարդակի մասին: Դպրոցականի ինքնագնահատականը չպետք է լինի չափից դուրս բարձր և չտարբերակված: Եթե երեխան հայտարարում է, որ ինքը շատ լավն է, որ իր նկարն ամենալավն է (ինչը բնորոշ է ն/դ տարիքի երեխաներին), ապա այս դեպքում հնարավոր չէ խոսել դպրոցական ուսուցման հոգեբանական պատրաստվածության մասին:

Երեխայի՝ դպրոցի նկատմամբ անձնային պատրաստվածության մասին սովորաբար դատում են՝ ելնելով խմբային պարապմունքների ընթացքում նրա ցուցաբերած վարքից, ինչպես նաև հոգեբանի, մանկավարժի հետ ունեցած զրույցների ժամանակ: Գոյություն ունեն նաև հատուկ մշակված զրույցի թեմաներ, որոնք բացահայտում են դպրոցականի ներքին դիրքորոշման առկայությունը (*Ն. Ի. Գուտկինայի մեթոդիկան*): Կիրառվում են նաև որոշ փորձարարական հնարներ: Այսպես օրինակ, երեխայի մոտ ճանաչողական կամ խաղային դրդապատճառի առկայությունը որոշվում է գործունեության որևէ տեսակի ընտրությամբ՝ հեքիաթ լսելու կամ խաղալիքներով խաղալու: Այն բանից հետո, երբ երեխան մի քանի րոպե դիտել է սենյակում գտնվող խաղալիքները, նրա համար սկսում են հեքիաթ կարդալ և հեքիաթի ամենահետաքրքիր մասում ընդհատում են ընթերցումը: Հոգեբանը հարցնում է, թե հիմա ամենից շատ նա ինչ է ցանկանում՝ լսել հեքիաթը, թե խաղալ խաղալիքներով: Ակնհայտ է, որ անձնային պատրաստվածության դեպքում գերակշռում է ճանաչողական հետաքրքրությունը, և երեխան նախընտրում է իմանալ, թե ինչ տեղի կունենա հեքիաթի վերջում: Այն երեխաներին, ովքեր չունեն դպրոցական ուսուցման անձնային պատրաստվածություն, բնորոշ է թույլ ճանաչողական պահանջմունքը, և նրանց, բնականաբար, ավելի շատ գրավում է խաղը:

Դպրոցական ուսուցման **ինտելեկտուալ պատրաստվածությունը** սերտորեն կապված է մտավոր գործընթացների զարգացման հետ՝ համեմատելու, համադրելու, առարկաները դասակարգելու, էական հատկանիշներն առանձնացնելու, պատճառահետևանքային կապերը բացահայտելու և եզրահանգումներ կատարելու ունակության հետ: Երեխան պետք է ունենա նաև պատկերացումների լայն շրջանակ՝ այդ թվում՝ կերպարային և տարածական, խոսքի զարգացման համապատասխան մակարդակ և ճանաչողական ակտիվություն [7, էջ 28]:

Ընդգծենք որոշ առավել տարածված ախտորոշիչ մեթոդիկաներ, որոնք թույլ են տալիս բացահայտել ինտելեկտուալ պատրաստվածության տարբեր կողմերը: Երբեմն ինտելեկտի առանձնահատկությունների ուսումնասիրումը սկսում են հիշողության հետազոտումից: Մեխանիկական մտապահման մակարդակը որոշելու համար տրվում են մի խումբ անիմաստ բառեր, օրինակ՝ փիղ, տարի, գնդակ, օճառ, աղ, ձեռք, գարուն և այլն: Երեխան, լսելով այս ամբողջ շարքը կրկնում է այն բառերը, որոնք նա մտապահել է: Կարելի է նաև երեխայից պահանջել կրկնել այդ բառերը որոշ ժամանակ անց:

Լ. Ա. Վենգերը բերում է 6-7 տարեկան երեխաներին բնորոշ մեխանիկական հիշողության հետևյալ ցուցանիշները՝ առաջին անգամ երեխան հիշում է ոչ պակաս, քան 5 բառ 10 բառից, 3-4 անգամ կարդալուց հետո վերարտադրում է 9-10 բառ, մեկ ժամ անց մոռանում է 2 բառից ոչ ավելի:

6 տարեկան երեխայի մտածողությունը կերպարային է և բավականին կոնկրետ: Ակնառու-պատկերային մտածողության զարգացման մակարդակը սովորաբար բացահայտվում է կտրտված նկարների մեթոդիկայի օգնությամբ: Երեխային տրվում են նկարի մասերը, որոնք նա պետք է այնպես դասավորի, որպեսզի մի ամբողջական պատկեր ստացվի: Տարածական մտածողության զարգացման մակարդակը դրսևորվում է տարբեր եղանակներով:

Այս առումով բավականին արդյունավետ է *Ա. Լ. Վենգերի «Լաբիրինթոսը»* : Երեխան պետք է այլ տնակների կողքին գտնի կոնկրետ տնակը տանող ճանապարհը և սխալ ուղիները: Այս գործում նրան կօգնեն ակնառու տրված ցուցումները, օրինակ՝ ինչպիսի օբյեկտների կողքով (ծառ, թուփ, սունկ) նա պետք է անցնի: Երեխան պետք է կողմնորոշվի լաբիրինթոսի և սխեմայի ցուցումների մեջ, որը ցույց է տալիս տնակին հասնելու ուղիների հերթականությունը:

Բառա-տրամաբանական մտածողության զարգացման մակարդակն ախտորոշող լավագույն մեթոդիկաներից է *«Նկարի բովանդակության բացատրությունը»*: Երեխային ցույց են տալիս նկարը և առաջարկում պատմել նրա բովանդակությունը: Այս սովորական հնարը պատկերացում է տալիս այն մասին, թե որքան ճիշտ է երեխան հասկանում պատկերվածի իմաստը, կարողանում է արդյոք առանձնացնել գլխավորը երկրորդականից, և, վերջապես, որքան է զարգացած նրա խոսքը: Երեխաներին դպրոց ընդունելիս առավել բարդ մեթոդիկաներ են կիրառվում՝ պայմանավորված երեխաների ինտելեկտին ներկայացվող բարդ պահանջներով:

Դպրոցական ուսուցման հոգեբանական պատրաստվածության կարևորագույն նախադրյալ է հանդիսանում նաև դպրոցական ուսուցման **հուզակամային պատրաստվածությունը:** Կամային պատրաստությունը սովորաբար կապվում է նպատակադրման և այն իրագործելու հետ: Ավագ նախադպրոցականներին դպրոցական ուսուցմանը արդյունավետ նախապատրաստելու նպատակով կարևորվում է նրանց մոտ նպատակ դնելու, որոշում ընդունելու, գործողությունները պլանավորելու և որոշ ջանքեր գործադրելու ունակությունների ձևավորման խնդիրը: Ավագ նախադպրոցականը միշտ չէ, որ կարողանում է մինչև վերջ նպատակաուղղված գործել: Բանն այն է, որ նախադպրոցականների (5-6 տարեկան) կամային գործողություններն ունեն իրենց յուրահատկությունները. դրանք իրականացվում են իմպուլսիվ, չկանխամտածված գործողությունների դեպքում, որոնք առաջանում են իրադրային հույզերի և ցանկությունների ազդեցությամբ: Այդ պատճառով էլ պահանջվում է մեծահասակի

օգնությունն ու հսկողությունը, որպեսզի երեխան, հատկապես առաջին դասարանում սովորի հաղթահարել դժվարությունները:

2.2 Ընտանիքի դերը երեխաների դպրոցական ուսուցման նախապատրաստման գործում

Դպրոց ընդունվելը ծայրահեղ պատասխանատու պահ է ինչպես երեխայի, այնպես էլ նրա ծնողների համար: Երեխաների հոգեբանական հետազոտության պրակտիկ փորձը ցույց է տալիս, որ ոչ բոլոր երեխաներն են, որ բազմակողմանիորեն նախապատրաստված են դպրոցական ուսուցման մեջ հաջող մուտք գործելուն: Հասկանալով դպրոցին երեխաների նախապատրաստման կարևորությունը՝ նույնիսկ ուսումնական տարուց մի քանի ամիսներ առաջ կարելի է կազմակերպել երեխաների հետ նպատակաուղղված զարգացնող պարապմունքներ, որոնք կօգնեն նրան կյանքի այդ նոր շրջանում:

Այս առնչությամբ շատ բան երեխայի համար կարող են անել ծնողները՝ նրա առաջին և ամենակարևոր դաստիարակները: Երեխան, որը հաճախում է տարրական դպրոց հոգեբանորեն անցնում է իրեն շրջապատող մարդկանց հետ հարաբերությունների նոր համակարգի: Ապրելով հենց նույն մտերիմների միջավայրում, որը «տուն» է անվանվում , նա սկսում է զգալ, որ իր կյանքը սկզբունքորեն փոխվել է: Նրա վրա ընկնում է ոչ միայն ամեն օր դպրոց հաճախելու պարտականությունը, բայց նաև ենթարկվել ուսումնական գործունեության պահանջներին: Նախադպրոցական մանկության ազատությունը փոխարինվում է կախվածության հարաբերությամբ և կյանքի նոր կանոնների ենթարկմամբ: Ընտանիքը սկսում է երեխային նոր ձևով ղեկավարել կապված դպրոցում սովորելու, տնային առաջադրանքները կատարելու, օրվա ռեժիմը խստորեն կազմակերպելու անհրաժեշտության հետ: Իրադրային իմպուլսիվ ցանկությունների անհրաժեշտ զսպումը և պարտադիր ինքնակազմակերպումը երեխայի մոտ սկզբնապես ստեղծում են միայնակության, մտերիմներից օտարացման զգացում, չէ որ նա պետք է պատասխանատվություն կրի իր նոր կյանքի համար և ինքնուրույն կազմակերպի այն: Սկսվում է երեխայի փորձության դժվար շրջանը ոչ միայն դպրոց գնալու, կարգապահ լինելու, այլ նաև տանը, ընտանիքում իր օրը կազմակերպելու անհրաժեշտությամբ:

Ինչպես նշել ենք, դպրոցական ուսուցմանը հոգեբանական պատրաստությունը ենթադրում է բազմաթիվ բաղադրամասերից կազմված գոյացություն:

Առաջին հերթին երեխան պետք է ցանկանա դպրոց գնալ, ունենա ուսուցման դրդապատճառներ:

Երկրորդ հերթին նրա մոտ պետք է ձևավորվի դպրոցականի սոցիալական կարգավիճակը, նա պետք է կարողանա փոխներգործել հասակակիցների հետ, կատարել ուսուցչի պահաջները, ղեկավարել իր վարքը:

Երրորդ հերթին երեխան պետք է լինի առողջ, դիմացկուն, հակառակ դեպքում դժվար կլինի դասի և ողջ ուսումնական օրվա ընթացքում դիմանալ

ծանրաբեռնվածությանը: Նա պետք է ունենա ադեկվատ ինքնագնահատման և հավակնությունների մակարդակ: ԵՎ, որ ամենակարևորն է, նա պետք է ունենա համապատասխան մտավոր զարգացում, որը հիմք կհանդիսանա գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների յուրացման համար, ինչպես նաև ինտելեկտուալ գործունեության օպտիմալ տեմպի պահանման համար, որպեսզի երեխան հասցնի աշխատել դասարանի հետ: Որոշ երեխաներ արագորեն շփման մեջ են մտնում ընկերների հետ, դպրոցում իրենց լավ են զգում, մյուսները՝ օտարանում են, մեկը մյուսից խույս են տալիս: Նրանց մի մասը դասերին հանգիստ է նստում, ուշադրությամբ լսում են ուսուցչին և փորձում կատարել հանձնարարությունները, մյուսները՝ շարժուն են, շեղվում են, աստիճանաբար դասի ժամանակ խաղում են և այդ պատճառով ժամանակին չեն կատարում ուսուցչի հանձնարարությունները:

Շատ երեխաներ դպրոց են գալիս լավ զարգացած խոսքով, մյուսների մոտ այն ավելի թույլ է զարգացած և նրանք չեն դրսևորում հարցասիրություն: Ինչից է սա կախված : Նախ և առաջ նրանից, թե ինչպիսի ուշադրություն են ծնողները դարձրել նախադպրոցական տարիքի երեխաների դաստիարակությանը: Իհարկե, առաջին դասարանցիների վարքը և ուսուցումը կապված է նրանից յուրաքանչյուրի տարիքային առանձնահատկությունների և անհատական տարբերությունների հետ: Օրինակ ՝ 7 տ. երեխայի ուշադրությունը բավականաչափ չէ: Երբ նա հոգնում է կամ դասը նրան ձանձրացնում է, նա սկսում է շուռումուռ գալ, խոսել, նրա ուշադրությունը շեղվում է: Երբեմն երեխաները կարող են իրենց ոչ ճիշտ պահել այն պատճառով, որ նրանք չեն յուրացրել, նրանց համար նոր, դպրոցական վարքի կանոնները կամ չեն հասկացել ուսուցչի հարցը: Ամեն դեպքում երեխաների վարքը և այն դժվարությունները, որոնք նրանք պետք է հաղթահարեն ուսուցման գործընթացում, հմուտ ուսուցչին ասում են այն մասին, որ նախկինում՝ նախադպրոցական տարիքում, այդ երեխաների դաստիարակության ընթացքում եղել են այս կամ այն լուրջ սխալներ, որոնց արդյունքում փոքրիկը անպատրաստ է դպրոցական ուսուցմանը: Հմուտ մանկավարժը այդ ամենը հաշվի է առնում և օգնում է երեխաներին աստիճանաբար մուտք գործել դպրոցական կյանք:

Յուրաքանչյուր ծնող իրենց երեխային ճանապարհելով դպրոց, գիտի, որ նրա համար պետք է կարել նոր զգեստ կամ կոստյում, գնել նոր գրքեր, տետրեր, բայց ոչ բոլոր ծնողներին է հայտնի, թե ինչպիսի դաստիարակչական աշխատանք պետք է տարվի ընտանիքում երեխայի հետ, նախքան նա կսկսի սովորել: Ծնողները պետք է հոգան այն մասին, որ երեխայի դպրոց հաճախելու ժամանակ արդեն նա սովորած լինի ինքնասպասարկման, կարողանա իրականացնել իրեն հանձնարարված ոչ բարդ աշխատանքը, կարողանա լսել մեծահասակներին, չընդհատելով նրանց, լինեն տոկուն, նստակյաց և կարգապահ, խոսքը լինի բավականաչափ զարգացած և պատկերացումներ ունենա շրջապատող աշխարհի և բնության՝ իրեն հասանելի բաների մասին: Փոքրիկին նախապատրաստելով դպրոցին, անհրաժեշտ է դաստիարակել նրա դիտողությունը, հարցասիրությունը: Դպրոցը

աշակերտից (սկսած առաջին դասարանից) պահանջում է ինքնուրույնություն, ինչպես առօրյա կյանքում, այնպես էլ ուսուցման ընթացքում, ուսուցչին ուշադիր լսելու, նրա հանձնարարությունները մտապահելու և կատարելու կարողությունը: Արժեքավոր է, երբ երեխան, որը եկել է դպրոց, արդեն կարող է իր տարիքային հնարավորությունների սահմանում կետրոնացված պարապել, ենթակվել ուսուցչի կողմից հաստատված ընդհանուր կարգ ու կանոնին, հաշվի նստել ընկերների հետ: Երեխային նախապատրաստելով դպրոցին՝ ծնողները պետք է նկատի ունենան վերը նշված խնդիրները և ձգտեն դրանց իրականացմանը: Ընտանեկան դաստիարակության փորձի ուսուցումը ցույց է տալիս, որ շատ ընտանիքներ իրենց երեխային հաջողությամբ պատրաստում են դպրոցին՝ հոգալով նրանց բազմակողմանի զարգացման և այն որակների դրսևորման մասին, որոնք անհրաժեշտ են ապագա դպրոցականին:

Սակայն ծնողների շրջանում այս հարցի շուրջ չկա միասնական, մեկ տեսակետ: Որոշ հայրեր և մայրեր դպրոցի նախապատրաստումը պատկերացնում են միակողմանի՝ հիմնական ուշադրությունը դարձնելով մտավոր զարգացմանը միևնույն ժամանակ մոռանալով, թե որքան կարևոր է ձևավորել նրա անձի այլ կողմերը: Որոշ ծնողներ մտածում են, որ մինչև դպրոցը կարևոր է երեխային ուսուցանել գրագիտություն. երեխային սովորեցնել տառերը, նույնիսկ կարդալ, ավելի հեշտ է, քան դաստիարակել ուսուցման համար անհրաժեշտ որակներ, և մեծահասակները հաճախ գնում են այդ ուղիով:

Ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաները շատ են խաղում, պարապում (նկարում են, ծեփում, պատրաստում են խաղալիքներ, արտասանում են ոտանավորներ և այլն), օգնում են մտերիմներին: Նրանց գործունեությունը գնալով ավելի շատ է բաժանվում խաղի և աշխատանքի, պարապմունքի միջև, որոնք հատկապես կարևոր են երեխայի մտավոր զարգացման համար: ԵՎ որքան ուշադիր են ծնողները ղեկավարում այս տարաբնույթ գործունեությունը, այնքան ավելի շատ օգուտ է այն տալիս երեխայի ընդհանուր զարգացմանը, դպրոցի նախապատրաստմանը:

6-7 տարեկան երեխաները հաճախ իրենք են ձգտում գրագիտության, հետաքրքրվում են տառերի անուններով, այս առիթով դիմում են ծնողներին, կամ իրենց սովորող եղբայրներին և քույրիկներին, փորձում են կարդալ: Երեխաների հետաքրքրությունը գրագիտության նկատմամբ կապված է ընտանիքի կուլտուրայի, փոքրիկի սովորելու ձգտման հետ, ընդ որում այդ տարիքի երեխաները իրենց հոգեկան գործընթացների (մտածողություն, խոսք, հիշողություն և այլն) զարգացման մակարդակով ի վիճակի են տիրապետել գրագիտությանը:

Ինչպե՞ս պետք է ծնողները վերաբերվեն երեխաների այդպիսի հետաքրքրություններին, կարիք կա՞ արդյոք խրախուսել, թե հակառակը՝ անհրաժեշտ է երեխային շեղել:

Հասկանալի է, որ եթե երեխան հարցնում է տառերի անվանումները, նրան պետք է պատասխանել, բայց և միաժամանակ օգտվել առիթից և ուշադրությունը ուղղել երեխայի

մոտ գրքերի նկատմամբ սիրո դաստիարակմանը և խոսքի զարգացմանը: Երեխաները խաղում, սովորում են գրել մատիտով և փորձում են կարդալ: Եթե երեխայի մոտ չի դրսևորվում գրագիտությանը տիրապետելու ձգտում (հաճախ լինում է, երբ ընտանիքում չկան դպրոցականներ), սա պետք է անհանգստացնի ծնողներին: Կարևոր է, որ երեխայի մոտ զարգանա հարցասիրությունը, հետաքրքրություն գրքի նկատմամբ, որոնց ձևավորումը որոշում է դաստիարակությունը: Օգտակար է նախապատրաստական աշխատանք տանել երեխայի գրագիտություն ուսուցանելու համար: Օրինակ ՝ սովորեցնել լսողությամբ լսել, տարբերակել բառերում և վանկերում առկա հնչյունները: Բառերում և վանկերում հնչյունները տարբերելու կարողությունը երեխային կօգնի ապագայում ճիշտ գրել, բառերում տառ բաց չթողնել, չվերադասավորել վերջիններս: **Լուրջ սխալ են գործում այն ծնողները, ովքեր չգիտեն ինչպես հետաքրքրել երեխային և ստիպում են նրան սովորել՝ մոռանալով, թե ինչ տարիքի հետ գործ ունեն:** Հաճախ երեխան մեծ հաճույքով վերցնում է այբբենարանը, նույնիսկ սկսում է արագորեն բառեր կազմել, իսկ հետո հանկարծ փոխում է իր վերաբերմունքը: Այս դեպքում մայրերը երբեմն համոզում են, երբեմն բարկանում և դիմում ֆիզիկական պատժի, սակայն ոչինչ իհարկե չի օգնում արդյունքը նույնն է՝ երեխան չի ցանկանում սովորել: Նման մայրերին ուղղված **խորհուրդը** միանշանակ մեկն է. **« դադարեք երեխային ստիպել»:** Սխալ սովորեցնելով, երբեմն ուժով ստիպելով փոքրիկին վերցնել գիրքը կամ տետրը,ծնողները կարող են կոտրել դպրոցում սովորելու երեխայի հաստատակամությունը: ՈՒսուցումը դպրոցից առաջ կարող է օգտակար լինել միայն այն ժամանակ, եթե ծնողները նրան ճիշտ են ուղղորդում:

Որոշ մայրիկներ և հայրիկներ փորձում են երեխային գրագիտություն սովորեցնել շատ վաղ, գրեթե 3-4 տարեկանից: **Սա ճիշտ չէ**: Վաղաժամ ուսուցումը երեխային վնաս է հասցնում՝ այն երեխայի դեռևս չամրացած նյարդային համակարգից պահանջում է ավելորդ լարվածությունը, թեև արտաքինից այն ոչ միշտ է նկատելի: Բացի այդ, փոքրիկը դեռ չի հասցրել ծանոթանալ շրջապատող առարկաների և կենդանի էակների աշխարհի հետ, իսկ նրան ստիպում են ուսումնասիրել վերացական նշանները՝ «տառերը», որոնց միավորումը բառ է կազմում, իսկ այդ բառերի հետևում երեխան երբեմն ոչինչ չունի: Նախ և առաջ անհրաժեշտ է հոգալ շրջապատի դիտման անմիջական ճանապարհով նրա փորձի ընդարձակման մասին, աշխարհը ճանաչելու, փոքրիկ երեխային հասանելի գործունեությունների մասին, առաջին հերթին՝ խաղի, մեծահասակների և հասակակիցների հետ հաղորդակցման ընթացքում: Դպրոցին երեխային նախապատրաստելու հաջողությունը հիմնականում կախված է նրանից, թե ինչպես է ընտանիքում կազմակերպված դաստիարակությունը և ոչ թե այն մասնավոր միջոցներից ու մեթոդներից, որոնք օգտագործվում են ծնողների կողմից:

Հայտնի մանկավարժ *Ա. Ս. Մակարենկոն* շատ ճշտորեն նշել է, որ ոչ մի միջոց չի դիտվել վնասակարության կամ օգտակարության տեսակետից՝ այն առանձին վերցնելով միջոցների համակարգից: Նախ և առաջ ծնողները և ընտանիքի մյուս անդամները պետք է

ամեն ինչում երեխայի համար օրինակ լինեն: Ամենամոտ մարդկանց լավ օրինակի ազդեցությամբ, որոնց հետ երեխան հաղորդակցվում է օրվա տարբեր ժամերին և տարբեր պայմաններում, նա սովորաբար իրեն լավ է պահում:

Եթե ընտանիքում հաստատված են փոխադարձ հոգատարության, օգնության, ուշադրության մթնոլորտ երեխային հեշտ կլինի մուտք գործել նոր, դպրոցական կոլեկտիվ, նա իրեն կզգա առավել վստահ և կկարողանա կատարել դժվար ուսումնական պարտականություններ:

òáõóáõÙÝ»ñ ÍÝáÕÝ»ñÇÝ

²é³ç³ñÏáõÙ »Ýù Ý³Ë³¹åñáó³Ï³ÝÇÝ ¹åñáóÇÝ Ý³Ë³å³ïñ³ëï»Éáõ Ýå³ï³Ïáí ÏÇñ³éíáÕ ¹Ç¹³ÏïÇÏ Ë³Õ»ñÇ Ñ»ïևյ³É ÝÙáõß-ûñÇÝ³ÏÝ»ñÁ:

à±ñ ·áõÛÝÁ ãÏ³

¸Ç¹³ÏïÇÏ Ë³ÕÇ Ýå³ï³ÏÝ ¿` ëáíáñ»óÝ»É ï³ñµ»ñ³Ï»É ·áõÛÝ»ñÁ, ½³ñ·³óÝ»É »ñ»Ë³Ý»ñÇ áõß³¹ñáõÃÛáõÝÁ, ¹³ëïÇ³ñ³Ï»É ³½ÝíáõÃÛáõÝ:

Ê³ÕÇ ÁÝÃ³óùÁ: Ê³Õ³í³ñÁ å³ëï³éÇ íñ³ óáõó³¹ñáõÙ ¿ ï³ñµ»ñ ·áõÛÝ»ñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñ: ºñ»Ë³ÛÇÝ ³é³ç³ñÏáõÙ ¿ Ù»ÏÇó »ñÏáõ ñåå» ¹Çï»Éáõó Ñ»ïá ÷³Ï»É ³ãù»ñÁ: ²ÛÝáõÑ»ï¨ Ã³ùóÝáõÙ ¿ ßñç³Ý³ÏÝ»ñÇó Ù»ÏÁ: ºñ»Ë³Ý µ³óáõÙ ¿ ³ãù»ñÁ ¨ áñáßáõÙ, Ã» áñ ·áõÛÝÇ ßñç³Ý³ÏÝ ¿ å³Ñí³Í:

Ì³÷-Í³÷

¸Ç¹³ÏïÇÏ Ë³ÕÇ Ýå³ï³ÏÝ ¿` ³Ùñ³åÝ¹»É »ñ»Ë³ÛÇ ·Çï»ÉÇùÝ»ñÁ ½áõÛ· ¨ Ï»Ýï Ãí»ñÇ í»ñ³µ»ñÛ³É, ½³ñ·³óÝ»É áõß³¹ñáõÃÛáõÝÁ, ëï»ÕÍ»É µ³ñÓñ ïñ³Ù³¹ñáõÃÛáõÝ:

Ê³ÕÇ ÁÝÃ³óùÁ: Ê³Õ³í³ñÝ ³ëáõÙ ¿ Ãí»ñ: Üñ³ å³Ñ³Ýçáí »ñ»Ë³Ý Ï»Ýï ÃÇíÁ Éë»ÉÇë Í³÷³Ñ³ñáõÙ ¿, ½áõÛ·Ç ¹»åùáõÙ` áã: Âí»ñÝ ³ëíáõÙ »Ý Ë³éÁ:

ºñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ»ï ³ßË³ï»ÉÇë å³Ñå³Ý»É »Ýù áõëáõóÙ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý ëÏ½µáõÝùÝ»ñÁ` ½ÝÝ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý, Ñ³çáñ¹³Ï³ÝáõÃÛ³Ý, ·Çï³Ïó³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ¨ Ù³ïã»ÉÇáõÃÛ³Ý ³å³ÑáíáõÙ:

¸Ç¹³ÏïÇÏ Ë³Õ` §Ð³ÙÁÝÏÝáÕ ï³é»ñ¦

êïí³ñ³ÃÕÃÇó ÏïñÇó ïñ³ï»É Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íÇ ³Ûµµáõµ»ÝÇ ï³é»ñÁ` ÛáõÃ³ù³ÝãÛáõñÇó »ñÏáõ Ñ³ï: ²é³çÇÝ ûñÇÝ³ÏÝ»ñÁ` í³ñáÕÇ, ÙÛáõëÝ»ñÁ` »ñ»Ë³ÛÇ ÏáÕÙÇó û·ï³·áñÍÙ³Ý Ñ³Ù³ñ: ÌÝáÕÁ óáõÛó ¿ ï³ÉÇë ï³éÁ ¨ µ³ñÓñ³Ó³ÛÝáõÙ, ÇëÏ »ñ»Ë³Ý ·ïÝáõÙ ¿ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³éÁ:

È³í ÏÉÇÝÇ ½µáë³ÝùÇ Å³Ù³Ý³Ï »ñ»Ë³ÛÇ áõß³¹ñáõÃÛáõÝÁ ¹³ñÓÝ»É ÷áÕáóÝ»ñÇ Ï³Ù Ë³ÝáõÃÝ»ñÇ ³Ýí³Ý³ï³é»ñÇ íñ³ ¨ ëáíáñ»óÝ»É Ï³ñ¹³É ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ ï³éÁ: Ð³ÝÓÝ³ñ³ñíáõÙ ¿ ï³ÝÁ »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³Ù³ñ Ï³ñ¹³É áï³Ý³íáñÝ»ñ, »ñ·»É, ÷áñÓ»É Ï³ñ¹³É ÙÇ³ëÇÝ: ÌÝáÕÝ»ñÁ ûñÁ »ñÏáõ ³Ý·³Ù Ï³ñáÕ »Ý Ï³½Ù³Ï»ñå»É Ë³Õ-å³ñ³åÙáõÝùÝ»ñ 20 p ïևáÕáõÃÛ³Ùµ: Ê³Õ-å³ñ³åÙáõÝùÝ»ñÇ ³é³í»ÉáõÃÛáõÝÝ ³ÛÝ ¿, áñ ¹ñ³Ýó ÁÝÃ³óùáõÙ û·ï³·áñÍíáõÙ »Ý ³ÝÑ³ï³Ï³Ý óáõó³¹ñ³Ï³Ý ÝÛáõÃ»ñ` ù³ñïñ, ÝÏ³ñÝ»ñ, ï³é³¹³ñ³ÝÝ»ñ, áñáÝù ½·³ÉÇáñ»Ý ³ÏïÇí³óÝáõÙ »Ý »ñ»Ë³ÛÇ ÇÙ³ó³Ï³Ý ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÁ ¨ Ýå³ëïáõÙ å³ñ³åÙáõÝùÇ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛ³ÝÁ:

ºñÏñ³ã³÷áõÃÛáõÝÁ Ù»ñ ßáõñçÁ

Ê³Õ-å³ñ³åÙáõÝùÁ »ñ»Ë³ÛÇÝ ëáíáñ»óÝáõÙ ¿ ßñç³å³ïáÕ ³é³ñÏ³Ý»ñÇ Ù»ç ï»ëÝ»É »ñÏñ³ã³÷³Ï³Ý å³ïÏ»ñÝ»ñ: ²Ûë Ë³ÕÁ Ï³ñ»ÉÇ ¿ ³ÝóÏ³óÝ»É ï³ÝÁ, ÷áÕáóáõÙ, ïñ³Ýëåáñïáõù: Ê³ÕÝ ëÏë»Éáõó ³é³ç ³ÝÑñ³Å»ßï ¿ »ñ»Ë³ÛÇ Ñ»ï ï³Ý»É Ý³Ë³å³ïñ³ëï³Ï³Ý ³ßË³ï³Ýù: ¼µáë³ÝùÇ Å³Ù³Ý³Ï »ñ»Ë³ÛÇ áõß³¹ñáõÃÛáõÝÁ Ññ³íÇñáõÙ »Ýù ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÇÝ, áñ ßñç³å³ïáõÙ ó³ÝÏ³ó³Í ³é³ñÏ³ÛÇ Ó¨Á Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÙ ¿ áñ¨¿ »ñÏñ³ã³÷³Ï³Ý å³ïÏ»ñÇ: úñÇÝ³Ï` ·Ý¹³ÏÁ ÏÉáñ ¿, å³Ñ³ñ³ÝÁ` áõÕÕ³ÝÏÛáõÝ³Ó¨, ë»Õ³ÝÁ` ù³é³ÏáõëÇ ¨ ³ÛÉÝ: ²ÛÝáõÑ»ï¨ »ñ»Ë³ÛÇÝ ³é³ç³ñÏáõÙ »Ýù áñáß»É ³é³ç³ñÏí³Í ³é³ñÏ³ÛÇ Ó¨Á: ºñµ »ñ»Ë³Ý ³ñ³· ÏáÕÙÝáñáßíáõÙ ¿ ³Û¹ Ñ³ÝÓÝ³ñ³ñáõÃÛ³Ý áõÕÕáõÃÛ³Ùµ, Ë³Õ³í³ñÁ ³Ýí³ÝáõÙ ¿ ó³ÝÏ³ó³Í »ñÏñ³ã³÷³Ï³Ý å³ïÏ»ñ (ßñç³Ý, ù³é³ÏáõëÇ, áõÕÕ³ÝÏÛáõÝ, »é³ÝÏÛáõÝ) ¨ ËÝ¹ñáõÙ Ýß»É ÝÙ³Ý³ïÇå ³é³ñÏ³Ý»ñ: Ð»ï½Ñ»ï» µ³ñ¹³óÝ»Éáí Ë³ÕÁ` ³í»É³óíáõÙ »Ý å³ïÏ»ñÝ»ñÇ ù³Ý³ÏÁ, ¨ å³Ï³ë»óíáõÙ է ËÝ¹ÇñÁ ÉáõÍ»Éáõ Å³Ù³Ý³ÏÁ:

º½ñ³Ï³óáõÃÛáõÝ

Ամփոփելով մեր աշխատանքի **Գլուխ 1-ինը ՝ «Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հոգեկան զարգացման առանձնահատկությունները»**, հանգեցինք այն եզրակացությանը, որ՝

- Ֆիզիկական զարգացումն անհրաժեշտ պայմաններ է ստեղծում ավելի մեծ ծավալի ինքնուրույն աշխատանքների և ուսուցման, դաստիարակության պրոցեսում հասարակական փորձի նոր ձևերի յուրացման համար:
- Նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ աստիճանաբար սկսվում է ձևավորվել «Ես-կոնցեպցիա»-ի սահմանների նշանակումը: Նախադպրոցական տարիքի երեխաները 3,5 – 4 տարեկան հասակում սկսում են տարբերել իրենց արտաքինը (ֆիզիկական ես-ը), այսինքն մարմինը, որ տեսնում են այլ մարդիկ և շրջապատողներից թաքնված ներքին ես-ը:
- Նախադպրոցական տարիքում խաղը առաջատար դեր է կատարում, այն երեխայի հոգեկանում որակական փոփոխություններ է առաջացնում՝ նպաստելով կամածին հիշողության և ուշադրության զարգացմանը, խոսքի և մտքի զարգացմանը, վարքի սոցիալական ձևերի մոդելավորմանն ու ամրապնդմանը:
- Երեխաների դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության առանձնահատկությունները ժամանակին բացահայտելը կարևորագույն խնդիր է, որի լուծումը հնարավորություն է տալիս ճիշտ մոտեցում ցուցաբերել ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների և առաջին դասարանցիների ուսուցման ու դաստիարակության կազմակերպման նկատմամբ՝ հաշվի առնելով նրանց անհատական դրսևորումները:

Ամփոփելով մեր աշխատանքի **Գլուխ 2-րդը՝ «Երեխայի դպրոցական ուսուցման պատրաստվածության բովանդակությունը և նշանակությունը»**, կատարել ենք հետևյալ եզրակացությունը.

- Նախադպրոցական տարիքի երեխայի մոտ պետք է դիտարկվեն հետևյալ առանձնահատկությունները՝ *անձնային* պատրաստվածությունը դպրոցին, *հոգեբանական* պատրաստվածությունը դպրոցին, *ինտելեկտուալ* պատրաստվածությունը և *հուզակամային* պատրաստվածությունը:

- Ընտանիքի զարգացվածության մակարդակը մեծ դեր է կատարում դպրոցական ուսուցման նախապատրաստման գործում: Վաղաժամ ուսուցումը սխալ է. Այն ավելորդ ծանրաբեռնվածություն է առաջացնում երեխայի նյարդային համակարգում: Եթե ընտանիքում հաստատված են փոխադարձ հոգատարության, ուշադրության մթնոլորտ, երեխային հեշտ կլինի մուտք գործել նոր, դպրոցական կոլեկտիվ: Նա իրեն կզգա առավել վստահ և կկարողանա կատարել դժվար ուսումնական պարտականություններ:

Դպրոցական ուսուցմանը հոգեբանորեն պատրաստվածություն ասելով հասկանում ենք երեխայի հոգեբանական զարգացման անհրաժեշտ և բավարար մակարդակ, որը նրան թույլ կտա ուսումնական գործունեության ընթացքում յուրացնել գիտելիքների որոշակի ծավալ, որը նախատեսված է դպրոցական ծրագրով: Գիտենք նաև, որ բացի ֆիզիկական պատրաստվածությունից կարևոր է սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածությունը:

Մեր աշխատանքի նպատակից ելնելով կատարել ենք 5-6 տարեկան 60 երեխաների ուսումնասիրություն, մայրաքաղաքի և մարզի երեխաների միջև համեմատություն՝ ուսուցման պատրաստվածության տեսակետից:

Ուսումնասիրելենք **իմացական ոլորտը** (տարիքային տեղեկացվածություն, տեսողական և լսողական ընկալում, ժամանակ, տարածական ընկալում, ուշադրություն և հիշողություն, կարդալու և գրելու հմտություններ, մաթեմատիկական հմտություններ, խաղային հմտություններ); **Հաղորդակցումը և հույզերը** (միջանձնային հարաբերություններ, հուզական զարգացում): **Բառապաշար** (խոսքի զարգացում, խոսքի իմաստային ընկալում, խոսքի վերարտադրում): **Շարժողական ոլորտ** (խոշոր շարժունակություն, մանր շարժունակություն):

Գրականության ցանկ

1. Խաչատրյան Ս. Ն. - «Մանկապարտեզ չհաճախող երեխայի նախապատրաստման պայմանները» Երևան 2005թ.

2. Խաչատրյան Ս. Հ.- «Երեխայի նախապատրաստումը դպրոցին» (նախաշավիղ 4) 2003թ.

3. Խաչատրյան Հ. Վ. - «Մանկան հոգեբանության մշակումներ»

4. Խուդոյան Ս. Ս. - «Անձի զարգացման ճգնաժամային տարիքները», Երևան 2004 թ., 247 էջ

5. Հովհաննիսյան Ա.- «Դպրոցի շեմին» (օգնություն ծնողներին և մանկավարժներին) Երևան 2003թ.

6. Հովհաննիսյան Ա. -«Ձեր երեխայի դպրոց գնալը» (նախաշավիղ 3) Երևան 2003թ.

7. Պետրոսյան Մ.- «Հոգեբանական պատրաստվախությունը դպրոցական ուսուցմանը» (նախաշավիղ 3-4) Երևան 2004թ.

8. Սարգսյան Ա.- «Երեխայի հոգեբանական պատրաստությունը դպրոցական ուսուցման», Երևան, 1998

9. Абрамова Г. С.-“Практикум по возрастной психологии”- Москва. 1998

10Абрамова Г. С. -“Практическая психология”.- Екатеринбург. 1998

11. Анастази А.- “Психологическое тестирование”, кн. 2. Под. Ред. К. М. Гуревича, В. И. Лубовского-М. 1982

12.. Блонский П. П.- “Избранные педагогические и психологические сочинения”. Т. 2-М. 1979 (Развитие мышления школьника: стр. 5-30)

13. Божович Л. И.-“Личность и ее формирование в детском возрасте”, М. 1968

14Венгер. Л. А.- “Психологические вопросы подготовки детей к обучению в школе” (Дошкольное воспитахие №4, 1970)

15. Венгер. Л. А.- “Готов ли ваш ребенок к школе?”.- М. 1994

16.. Выготский Л. С.- “Проблема обучения и умственное развитие в школьном возрасте”. Избранные психологические исследования, М. 1956, с. 449

17. Смирнова Е. О. - “Детская психология“ М. 2003, с. 368

18. Дураченко О. А., Масич Е. В.-“Шпаргалки экзамену по психологии” Новосибирск, 2000 г., с. 141

19.Պետրովսկի Ա. Վ.-«Տարիքային և մանկավարժական հոգեբանություն», Երևան 1977թ., 397 էջ